Що переживають українки у російських застінках полону та окупації: «Стоїш гола з мішком на голові, а вони лапають тебе»

Читать на русском

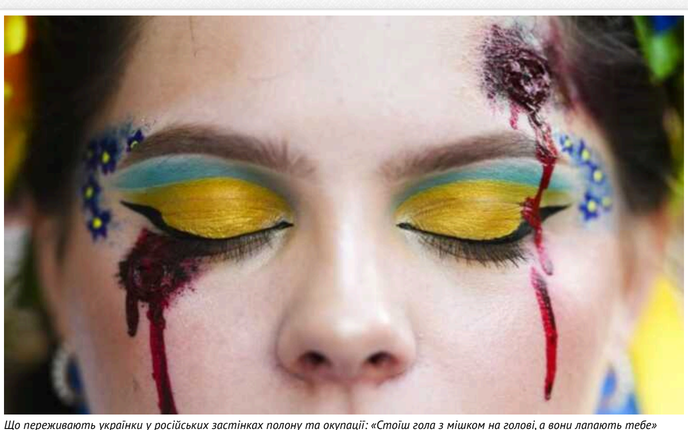

Що переживають українки у російських застінках полону та окупації: «Стоїш гола з мішком на голові, а вони лапають тебе»

В Україні знімають документальним фільм із назвою «Окуповані» про сексуальні злочини під час війни. Розкрити тему автори вирішили через історії трьох жінок, які пережили насильство в окупації під час трьох різних воєн – сучасної війни Росії проти України, війни в Югославії у 1990-ті роки та радянсько-німецької війни. Режисерка фільму – Тетяна Гажжа, продюсерка – Оксана Іванців.

З ними, а також з однією з героїнь стрічки Людмилою Гусейновою журналісти проєкту Радіо Свобода «Новини Приазов'я» говорили про те, чи справді сексуальні злочини є найбільш замовчуваними? Як коректно висвітлювати цю тему і як переживають такий досвід жінки?

«Накопичений біль руйнує життя»

«Окуповані» мають на меті не лише зобразити проблему війни – окупацію та насильство. Крім цього, стрічка дестигматизує зґвалтованих жінок та на прикладах героїнь покаже шляхи подолання травматичного досвіду. Одне з завдань фільму – кажуть автори, показати, що зґвалтовані жінки не повинні соромитися того, що з ними сталося, бо це не їхня вина.

Тетяна Ганжа каже, що про тему стрічки почала думати в березні 2022 року, коли була на навчанні в Німеччині і читала перші свідчення уцілілих жінок про зґвалтування в окупації.

– Я розуміла, що кількість таких свідчень буде рости. І я ставила сама собі запитання, хто ці жінки, що вони зараз переживають, чи можуть вони виїхати з окупації, що буде з ними через місяць, через пів року, рік? Таким чином я наближалася до наступних запитань, як нам як суспільству допомогти цим жінкам? В першу чергу надавати допомогу в окупації або жінкам, які в полоні, виходять із полону. І на довгу перспективу я собі ставила запитання, чи ця тема буде стигматизованою. Я робила такі дослідження, на жаль, ми – не перша країна, в якій стається таке масове насильство.

І в той момент я спілкувалася зі своїми німецькими друзями. Історія зґвалтування в Німеччині, вона, на жаль, теж велика і не зовсім пропрацьована. І я розуміла, що коли зупиняється діалог суспільний, коли замовчується ця тема, коли немає зв'язку з державою, з різними інституціями, цей біль накопичується і він просто руйнує людські життя. Я розуміла, що головне – це почати говорити в різних сферах життя.

Режисерка зізнається, що знайти героїнь для фільму було непростим завданням, адже не кожна жінка готова говорити про пережите сексуальне насильство і тим більше відкрито.

Знайти героїнь для фільму було непростим завданням, зізнається режисерка. Фото ілюстраційне

– Передусім ми ставили собі завдання – не травмувати додатково жінку, з якою ми працюємо, тому ми були готові на такі методи, як не показувати обличчя, можливо, змінити голос, можливо, працювати просто з її свідченнями, словами і вже якимись іншими візуальними способами розповісти історію. І насправді психологи рекомендують жінкам після моменту травми, після моменту насильства десь рік, пів року уникати контактів з журналістами. Для здоров'я і добробуту самої жінки це небажано. Тому ми рік просто продовжували вивчати тему і шукати героїню.

«Вибудувати довіру»

Продюсерка фільму «Окуповані» Оксана Іванців зауважила, що, коли ти працюєш з настільки складною темою, важко перш за все знайти людей, які погодяться впустити камеру в своє життя і будуть ділитися цими дуже особистими переживаннями.

– Вибудувати таку довіру, щоб вони почувалися достатньо безпечно. І це, мабуть, один з найскладніших моментів. Зазвичай, з мого досвіду, тема настільки чутлива, що, з одного боку, є люди, які не розуміють і засуджують, з іншого боку, зокрема в нашій інформаційній бульбашці, люди хочуть підтримати. І водночас жінки, які пережили такий досвід, їм страшно ділитися цим. Тому дуже важливо вибудовувати цю довіру.

Іванців розповіла про одну з героїнь фільму, яка зараз проживає у Німеччині. Сексуальне насилля пережили її тітки, з якими вона була дуже близька в дитинстві.

– Вони ніколи не мали сім'ї, не будували стосунки з чоловіками, очевидно, після пережитого насилля. Але нашу героїню сприймали як свою дочку, тому в них була близька комунікація. Хоча тема сексуального насилля в їхній сім'ї замовчувалася і ніколи про це не розмовляли. Наша героїня Еліза довідалася про це пізніше, після смерті однієї з тіток, коли вона підняла щоденники. Склався пазл, що відбувалося в їхньому житті після того, як вона побачила ці щоденники. В героїні зараз є маленька дочка, і тому її дуже сильно хвилює тема сексуального насилля, тому що вона б не хотіла, щоб її дочка переживала щось схоже.

«Жах і пекло»

Людмила Гусейнова – ще одна з героїнь стрічки, провела в полоні 3 роки й 13 днів, звільнена 17 жовтня 2022 року. Людмила – громадянка України, жителька окупованого Новоазовська. Бойовики заарештували Людмилу в жовтні 2019-го за «обвинуваченням у шпигунстві, екстремізмі, тероризмі та закликах до повалення державної влади «ДНР» (незаконне збройне угрупування – ред.). Вона розповіла, що провела 40 днів у секретній тюрмі «Ізоляція», яку окупаційні сили створили на Донбасі. Потім жінку утримували в Донецькому СІЗО. 2021 року Гусейновій присудили Національну правозахисну премію. Нині вона працює директоркою з комунікацій в організації «SEMA Україна».

– Це було випадково. Я взагалі скажу, що коли я звільнилася з полону, і багато тих дівчат, які зі мною разом звільнялися, це були цивільні, але більшою мірою військові дівчата. Будь-хто, мабуть, хто звільняється з полону, він не усвідомлює, що там було. Цей жах, це пекло, воно здавалося суцільним просто катуванням. Ти не розподіляєш, що це катування просто фізичне, психологічне або сексуальне. Ти не робиш там таких аналізів і не розумієш, що примусове роздягнення і торкання твого тіла чоловіками, то є сексуальне насильство.

Вона підкреслює, що сексуальне насильство – це не тільки безпосередньо сексуальний контакт.

– Я можу відповідально сказати, що найменше 80% людей, котрі пройшли полон, вони були або тим, або іншим чином під цим сексуальним насильством. Майже всіх роздягають. Майже всіх дівчат оглядають саме чоловіки. Майже всіх вони торкаються. Під цілодобовим наглядом, відеоспостереженням, саме перед чоловіками перебуває жінка, котра має роздягатися, переодягатися, робить якісь природні для людини речі, саме під відеонаглядом чоловіків. Це принизливо.

Постійні погрози зґвалтуванням, інколи ці погрози не просто залишаються погрозами. Це призводить до безпосереднього зґвалтування. Навіть те, що утримували на «Ізоляції» цивільних, полонених, жінок, дівчат в тій самій будівлі, де на другому поверсі відпочивали бойовики після бойових завдань, це вже говорить про багато що.

«Традиції прийомки в катівню»

Історія Людмили почалася з того, що її заарештовував один представник місцевої окупаційної влади, другим був громадянин Росії.

– Саме росіянин приїжджав на «Ізоляцію» і погрожував мені, показував, як це буде. Я не знаю, хто мене обшукував, назвемо це так. Є така в них традиція прийомки людини в тюрму або в «Ізоляцію» – просто роздягати і дивитися. Вони торкаються тебе, але ти не бачиш їхніх облич, бо ти стоїш в тому мішку на голові. Ти чуєш тільки голоси. І це виключно чоловічі голоси.

– Багато чого ще проходило за ці три роки – понад три роки. І про це інколи страшно розповідати. Я пишу книгу, я там вела щоденники, але, звісно, це такі були поверхні історії, що я там могла записати. Зараз я підійшла до тієї глави… Я не можу туди ступити. Бо ти не знаєш, як це згадати, як це описати. Але це треба робити. І я це зроблю на пам'яті тих дівчат, які вже ніколи не зможуть про це розповісти, які були на окупованих територіях, котрих вбили. І такі історії є.

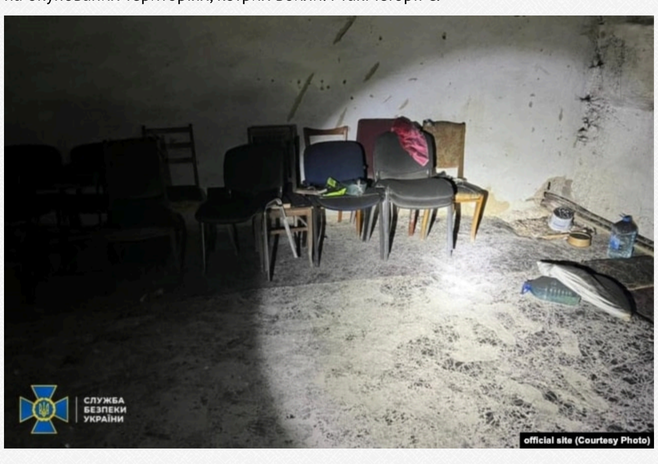

«Вивозять до РФ»

Людмила каже, що у 2022 році, коли її звільнили, цивільних жінок, які були в полоні понад три роки, було приблизно 50.

– Це саме по Донецькій тільки області. Але там було ще багато цивільних жінок, котрих вже після повномасштабного вторгнення заарештували. За нашими даними, понад 2000 цивільних жінок-полонених зараз утримуються в різних містах на окупованій території України і вивезені в Росію, на території Росії.

Є дівчата, котрих утримували спочатку в Донецьку, потім вивезли на територію Росії. Одна з таких дівчат – Наталія Власова. Її зараз утримують в Ростові. Її хочуть судити там. Ми не можемо забувати про цих дівчат. Я знаю, через що вони там прийшли. Я знаю, через що вони проходять саме зараз, кожну годину перебування в цьому полоні. Це страшні історії. Ми маємо боротися за їхнє звільнення. Ми маємо їх пам'ятати і говорити про них.

«Говорити наважуються не всі»

За словами жінки, не кожен, хто пережив подібне, може наважитися говорити про це. Обговорення переважно відбувається між самими жертвами насилля, але не голосно, не на широку аудиторію.

— Мабуть, так сталося, що я познайомилася з Іриною Довгань (українська волонтерка та мешканка міста Ясинувата, яка розповіла, що зазнала тортур з боку окупантів в Донецькій області за свою проукраїнську позицію – ред.) десь через місяць після звільнення. Вона теж була свого часу заручницею. Так, я хочу наголосити, що саме з 2014 року у нас почався військовий конфлікт, як ми його називаємо. І вже з 2014 року багатьох катували, чинилися злочини проти цивільного населення.

Саме Ірина у 2014 році пережила найстрашніший тиждень у своєму житті. І ми з нею потім розмовляли, і вона говорила, що не відразу наважилась про це говорити, не відразу в неї вистачило сили боротися не тільки за себе, за поновлення себе, а ще біля себе об'єднати таких дівчат і жінок.

В Україні створилася організація SEMA Ukraine, до якої долучилася Людмила Гусейнова. Вона каже, що кількість жертв постійно зростає.

– Це страшна статистика, але щомісяця, інколи щотижня наша організація зростає. І зростає саме за рахунок тих дівчат з деокупованих територій, які долучаються до вашої правозахисної роботи. Долучаються, і це, з однієї сторони, втішає, тому що в нас вони бачать силу, підтримку, довіряють нашій організації, а з іншої сторони – це жахливі цифри зростання організації за рахунок тих, хто пережив сексуальне насильство.

Однією з проблем є те, що суспільство не завжди розуміє проблему сексуального насильства в окупації або в полоні, каже героїня фільму.

– Особливо це стосується невеличких селищ, там, де є цей осуд ще з радянських часів, що ніби сама винна. Ми не можемо засуджувати тих, хто залишився на окупованих територіях. Ми не знаємо, в якому стані, в яких умовах ті люди, ті жінки там залишилися.

«Жертви – не тільки жінки»

За словами Гусейнової, в окупації та в полоні не лише жінки піддаються насильству – не менш жахливі історії відомі і про чоловіків.

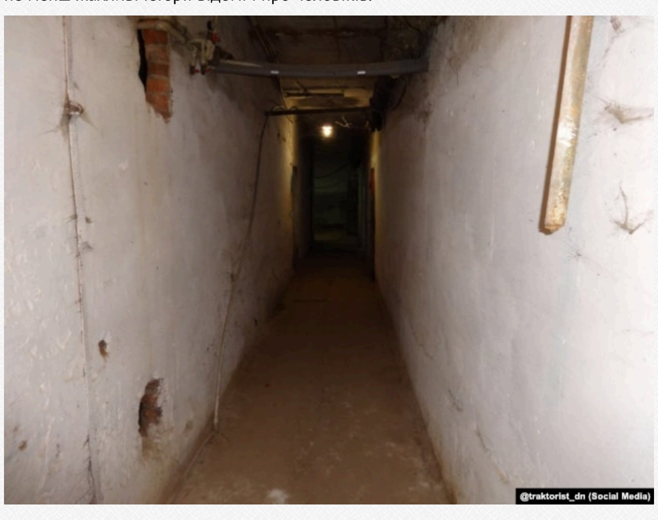

– Це страшні історії. І мені хочеться попросити журналістів про це не мовчати. Мені хочеться попросити суспільство сприйняти ці страшні історії з розумінням. Мені хочеться попросити тих чоловіків, котрі це пережили, розуміти, що це не їхній сором і не їхня провина. Вони ні в чому не винні. Вони вистояли під час катування. Це воєнний злочин РФ проти всіх нас, проти всіх громадян України.

Всім, хто пережив насилля в окупації, в полоні, Гусейнова радить не опускати руки й рухатися далі.

– Треба сказати собі, що я пережив або пережила страшне у своєму житті. Я це змогла зробити. Я сильна. І я не маю права опускати руки. Я маю рухатися далі. Для мене особисто таким стержнем є можливість зараз говорити про полонених, які досі там. Розуміння, через що вони проходять, надає мені сили. І це найголовніша потреба зараз в моєму житті – не дати про них забути, зробити все, щоб вони були звільнені.

Авторка стрічки Тетяна Ганжа каже, що зйомки та монтаж фільму ще тривають. Вона сподівається, що 2025 року «Окуповані» зможуть показати ширшій аудиторії.

Росія використовує сексуальне насильство як тактику війни, зброю та інструмент приниження та придушення українського народу, заявляв український омбудсмен Дмитро Лубінець.

Офіс генерального прокурора України станом на жовтень цього року зафіксував 235 фактів сексуального насильства. Вік постраждалих становить від 4-х до 82-х років. Найбільшу кількість злочинів сексуального характеру російські військові, за цими даними, скоїли на Херсонщині.

Автор: Олена Бадюк

Джерело: Радіо Свобода

Теги: Напад Росії на Україну, Иванцов Оксана, Гажжа Татьяна, Плен, пыточные, Пытки, катування, Оккупация, окупація, Война, Війна, Женщины, жінки

Тетяна Гриценко
РЕДАКТОР СТРІЧКИ НОВИН

17 січня 2024 г., 15:24 | Переглядів: 3417 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

2013-2026 © АНТИКОР — національний антикорупційний портал
Реклама на сайті • Наші партнери
Політика конфіденційності
Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.